

Dokazovanie svedkami vo správnom pokračovaní pred finančnými úradmi.

(Úvahy de lege lata a de lege ferenda.)

I. Dnešný právny stav.

a) Priame dane:

Súčinnosť tretích osôb (svedkov) je dôsledne upravená v obore priamych daní a to § 301 zákona o priamych daniach.

Citovaným ustanovením je normovaná povinnosť svedčiť pred vymenovaným úradom v obore priamych daní. Citovaný § určuje tiež, kedy je svedecké vypočutie neprípustné, poťažne, kedy môže byť odopreté. Citované ustanovenie je podopreté trestnými sankciami, uloženými § 198 zák. č. 76/1927.

Dokonca je úrad v smysle odstavca 5. § 301 zák. o priamych daniach oprávnený nariadiť prísazný výsluch svedka, ktorý prevedie miestne príslušný okresný súd. Vymenovaný úrad je podľa § 201 cit. zákona oprávnený poriadkovou pokutou vynútiť, aby predvolaný predvolaniu vyhovel.

b) Dane nepriame:

V obore nepriamych daní nieto ustanovenia o dokazovaní svedkami.

c) Poplatky:

V obore poplatkov, dane z obohatenia a ostatných dávok spravovaných poplatkovým rezortom je dokazovanie pokračovanie svedkami upravené iba § 76 zák. čl. XI : 1918 v týchto štyroch taxatívne vypočítaných prípadoch, ktoré sa vzťahujú výlučne na daň dedičku a prípadne s ňou spojený prevodný poplatok: 1. zistenie vena a koakvizície, 2. zistenie pochybných a nedobytných pohľadávok, 3. zistenie predmetov, ktoré boli v úschove, správe zostaviteľa za účelom vylúčenia zo základu dane dedičkej a konečne 4. dokázanie takého právneho titulu, ktorým nadobudla tretia osoba nárok na poisťováciu čiastku po zostaviteľovi za jeho života z takého dôvodu, ktorý v smysle § 2 zák. čl. XI : 1918 nemožno podrobiť dani dedičkej.

Podľa § 76 zák. čl. XI : 1918 rozhodne o pripustení dokazovania svedkami okresné finančné riaditeľstvo, pokračovanie prevádza okresný súd. Finančná správa má právo zúčastniť sa jednaní zástupcom, ktorý má právo klást otázky.

II. Dnešná prax:

Stránky však ponúkajú dôkazy svedkami tiež v iných prípadoch. Úrad príslušný k vyneseniu dotyčného rozhodnutia je povinný rozhodnúť aj o návrhu strany na pripustenie a prevedenie dokazovania svedkami.

Ako uvedené, vo väčšine prípadov v pokračovaní správnom pred finančnými úradmi svedecké vypočutie nie je upravené.

Príslušný úrad však, ak nerozhodne o návrhu, dopustí sa vady pokračovania. Z tejto slepej uličky je jediné východisko, totiž to, že úrad návrh pre nedostatok zákonných ustanovení zamietne. Z toho je niekoľko nepatrných výnimiek, kde úrad je povinný zaujať stanovisko k ponúknutým dôkazom svedkami: Na príklad v prípade dokazovania pozostalostných tiarch, ohľadne ktorých vyslovil n. s. s. v rozhodnutí Boh. 6606 právny názor, že v pokračovaní o vymenovanie dane dedičkej nevyklučuje sa vzhľadom na § 91 zák. čl. XI : 1918 ani dokazovanie prísaznou výpoveďou svedkov.

Druhý prípad je vedenie dôkazov na vyvrátenie právnych domniek podľa §§ 4 a 5 zák. č. 48/1928 o zmenečnom poplatku tam, kde protidôkaz proti domnienke je prípustný. Je zrejme, že takýto stav ohrozuje právnu istotu.

Strana niekedy skutočne nemá iných možností dokazovania len svedkami, a finančná správa preca nesmie tento dôkazný prostriedok upotrebiť. Tento stav môže však ohrožovať aj záujmy finančnej správy. Treba podotknúť, že najmä poplatkové právo často normuje právne

domnienky t. j. predpokladá určitý skutkový stav a pripojuje k nemu právne následky, t. j. uloží platebnú povinnosť, alebo určí výšku dávky.

Z väčšej časti sú tieto domnienky vyvratiteľné (púhe praesumptiones iuris). V takýchto prípadoch má svedecká výpoveď zvýšenú dôležitosť, lebo od nej závisí často aj vznik dávkovej náležitosti.

Táto medzera je dôsledkom toho, že formálne právo finančné nie je sústavne upravené, ale len od prípadu k prípadu. Odstránenie tohoto nedostatku vyžaduje zákonnú úpravu.

III. Finančnej správe, vyjmúc ovšem obor priamych daní, kde táto otázka je už riešená, treba udeliť právomoc k prevedeniu vypočutia svedkov asi podľa týchto úvah (de lege ferenda).

a) Finančná správa je povinná pripustiť dokazovanie svedkami tam, kde zákon ukladá platebnú povinnosť resp. určuje výšku dávky na základe vyvratiteľnej právnej domnienky. Návrh na vypočutie svedkov môže úrad zamietnuť len vtedy, keď návrh sa týka dokazovania takej okolnosti, ktorá je pre posúdenie spornej otázky irrelevantná, alebo keď strana zrejme tak učiní, aby pokračovanie hatila.

b) V ostatných prípadoch je finančná správa oprávnená, avšak nie povinná previesť dokazovanie tak na návrh, ako i z moci úradnej.

Finančná správa je tedy oprávnená zamietnuť návrh na dokazovanie, je ovšem povinná svoje rozhodnutie riadne odôvodniť.

c) Pred finančným úradom je povinný svedčiť každý obyvateľ Československej republiky pod farchou poriadkovej pokuty. Obdobne treba upraviť povinnosť vydať listiny.

d) Správnosť a pravdivosť svedeckej výpovedi stojí pod ochranou trestnej sankcie, ktorú treba tiež zákonom upraviť.

e) Prevedenie má byť odkázané do pôsobnosti úradu, ktorý je príslušný pre meritum veci. Delegácia a právna pomoc má byť zvlášť upravená.

f) Príslušný úrad voľne hodnotí dôkazy.

Pri upravení tejto otázky treba si však všimnúť určitých zvláštností pokračovania pred finančnými úradmi. V spore pred finančným úradom stojí vždy proti záujmu verejnému záujem súkromný. Preto je svedok často náklonný, hoci proti právnym a mravným predpisom, podporovať záujem súkromný. Ak má byť umožnené súkromnej strane vedenie dôkazov svedkami, vyžaduje spravodlivosť, aby boli záujmy erára obrátené tým, že výpoveď svedka podlieha trestnej sankcii.

Pri tom dovoľujem si upozorniť ešte na jeden rozdiel medzi formálnym právom trestným a správnym. Umyseľne poukazujem na právo trestné, pretože patrí spolu s právom správnym do disciplíny práva verejného a preto je mu bližšie než právo súkromné.

Rozsudok v trestnom pokračovaní totiž možno vyniesť len na základe dôkazov prevedených na hlavnom pojednávaní (§ 324 zák. čl. XXXIII/1896). Tým je dokazovanie upravené vo forme kontradiktornej. Naproti tomu správny proces nezná rozdelenie pokračovania na rôzne fázy, preto treba podľa môjho názoru dať strane v pokračovaní správnom možnosť, aby zaujala stanovisko k svedeckej výpovedi. Je otázka, či sa úrad nedopustí vady pokračovania, keď neposkytne strane možnosť, aby k svedeckej výpovedi zaujala stanovisko pred vydaním meritorného rozhodnutia, jestliže ovšem výpoveď svedka je v rozpore s okolnosťou, ktorú strana svedeckou výpoveďou chce dokázať.

To sa môže stať buď tak, že sa strane sdeli termín svedeckého vypočutia s tým, že sa ho môže zúčastniť alebo tak, že úrad strane písomne sdeli obsah výpovedi.

Prvý postup, nakoľko je možný, je praktickejší. Zavádza sa tým do určitej miery zásada ústnosti a bezprostrednosti do správneho pokračovania. Tým sa často dá riešiť spor v krátkom čase, ináč treba k tomu dlhý úradnej korešpondencie.¹⁾

¹⁾ Finančná nov. čís. 226/1930 čo do otázok, v článku spomenutých, podstatnejších zmien nepriniesla.